

Elżbieta Dołganiszewska

Teologia religii : II Zjazd Stowarzyszenia Teologów Fundamentalnych w Polsce

Wrocławski Przegląd Teologiczny 14/2, 219-222

2006

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Teologia religii. II Zjazd Stowarzyszenia Teologów Fundamentalnych w Polsce (Łódź, 21-22 IX 2006 r.)

Tym razem wszystkie drogi prowadziły do Łodzi. Niektórzy z nas przyjechali tu pierwszy raz. Powodowani ciekawością, chcieliśmy poczuć atmosferę tego miasta, zwanego stolicą polskiej secesji, gdzie w nieodległej przeszłości splatały się różne kultury, religie i cywilizacje, wyciskając swoiste piętno na charakterze jego obywateli i współczesnych mieszkańcach. Wystarczy choćby krótki spacer ulicą Piotrkowską, owianą legendą i ozdobioną pomnikami historii, by zobaczyć zachowane materialne ślady świadczące o dobrobycie ludzi tutaj żyjących i pracujących. Wiele z nich uratowano od zniszczenia, inne wyraźnie nadszarpnął żąb czasu, a słynne niegdyś zakłady przemysłu lekkiego i liczne manufaktury, dzisiaj opustoszałe, gwałtownie poszukują dla siebie nowego ducha, który by je ożywił, jak niegdyś czyniły to warsztaty tkackie i pracujące w nich w zdecydowanej większości kobiety. Metropolia dzieli los innych współczesnych, gwałtownie rozwijających się miast polskich, tętni życiem ludzi zdobywających tutaj wiedzę, co krok rozpoznawać można twórców kultury i sztuki znanych w kraju i na świecie, pracowitych i dumnych obywateli miasta, którzy życzliwi, otwarci, szybko rozpoznają przybysza i są gotowi do pomocy.

Spotkaliśmy się w centrum diecezji łódzkiej, tego lokalnego Kościoła, który przechowuje pamięć o sławnych ludziach tej ziemi, jak choćby św. Maksymilian Maria Kolbe, noblista Władysław Reymont, bohaterski ks. Ignacy Skorupka czy odważni Franciszek Żwirko i Stanisław Wigura. U wejścia do monumentalnej budowli sakralnej Łodzi – archikatedry pw. św. Stanisława Kostki – stoi pomnik Jana Pawła II. Artysta utrzymał w spłzu dynamiczną sylwetkę Papieża, który – zmagając się z gwałtownym wichrem rozwiewającym Jego szaty – zapatrzony w dal stara się zapewnić schronienie i bezpieczeństwo wszystkim powierzonym Jego pasterskiej pieczy. Tu zawsze ktoś składa świeże kwiaty i zapala znicz. To miejsce skłaniające do zatrzymania się i zadumy nad przeszłością, gdzie zanoszone są modły do nieba przez szczególnego Orędownika. Gospodarz tej ziemi i kościelnej metropolii, Ksiądz Arcybiskup dr Władysław Ziółek, przyjął nas w progach

Wyższego Seminarium Duchownego z chrześcijańską i staropolską gościnnością w pełnym tego słowa znaczeniu. On też przewodniczył inauguracyjnej obrady Eucharystii i z zainteresowaniem przysłuchiwał się początkowym wykładom. Dlatego władze Stowarzyszenia postanowiły, by Arcybiskup Łodzi dołączył do grona jego Honorowych Członków, wręczając stosowny dyplom przyznawany szczególnym osobom.

Dotychczasowa Ogólnopolska Sekcja Teologii Fundamentalnej przy Komisji Episkopatu ds. Nauki przekształciła się w 2005 r. w Stowarzyszenie Teologów Fundamentalnych w Polsce i uzyskała, oprócz akceptacji kościelnej, także osobowość prawną. Zrzesza ono przedstawicieli wszystkich ośrodków akademickich w kraju, którzy spotykają się rokrocznie celem pogłębiania podstaw wiary, ukazywania współczesnemu światu wiarygodności chrześcijaństwa oraz dzielenia się dorobkiem naukowym. Wrocławskie środowisko teologów fundamentalnych reprezentują w Stowarzyszeniu ks. prof. dr hab. Andrzej Nowicki, dr Elżbieta Dołganiszewska oraz ks. dr Roman Słupek SDS.

Tematem tegorocznego spotkania była teologia religii, dynamicznie rozwijająca się dyscyplina religiologiczna. Zajmuje się ona refleksją nad innymi religiami z perspektywy własnej tradycji religijnej, uważanej za prawdziwą. Dotyka też zagadnień związanych z wypracowywaniem płaszczyzn zbliżenia między religiami, które ułatwiałyby przezwyciężanie wzajemnej obcości i otwierały na prawdę i dialog.

Pierwszego dnia przed południem głos zabrali czterej prelegenci. W swoich wystąpieniach przedstawili oni teologię religii jako naukę, która znajduje się w fazie głębokich przemian, przybierając coraz bardziej liberalne oblicze i fakt ten skłania do stawiania krytycznych pytań. W tym duchu ks. prof. dr hab. Łukasz Kamykowski (Kraków) wskazał na konieczność uściślenia podstawowych pojęć dotyczących rozumienia religii oraz określenia natury i przedmiotu tej nowej dziedziny wiedzy. Jak się bowiem okazuje, próby wyjaśnienia kluczowych kwestii odsłaniają kolejne, dalekie od jednoznaczności problemy, głównie natury metodologicznej.

W swoim wykładzie o. dr Ireneusz Ledwoń (Lublin) sięgnął do źródeł i przyczyn powstania pluralistycznej teologii religii. Dotychczasowe zainteresowanie teologów relacją chrześcijaństwa do religii pozachrześcijańskich stanowi jedynie punkt wyjścia i jeden z wielu elementów, które zainspirowały twórców (jak np. J. Hick czy P.F. Knitter) nowego kierunku. Posiłkując się współczesną myślą filozoficzną, teologiczną i psychologiczną, zaproponowali oni jednak zrelatywizowane przededefiniowanie podstawowych pojęć, takich jak dialog, religia, prawda, które w ich ujęciu stanowią całkiem nową jakość, często niemożliwą do przyjęcia przez chrześcijaństwo.

Krytyczną refleksję nad zasadniczymi tezami pluralistycznej teologii religii przeprowadził ks. prof. dr hab. Tadeusz Dola (Opole). Konsekwentna analiza me-

todologiczna wymusiła postawienie pytania o chrześcijański i teologiczny charakter tej nauki. Autor poddał konstruktywnej krytyce zwłaszcza treść hipotez głoszonych przez pluralistów, eksponując kontrowersyjnie interpretowaną przez nich chrystologię i pojęcie prawdy oraz kryteria, które, ich zdaniem, decydują o prawdziwości religii.

W tym kontekście słuszna wydaje się refleksja, jaką podjął dr Piotr Sikora (Kraków) nad sensownością i możliwością podejmowania dialogu między religiami. W swoim wystąpieniu pytał o rozumienie i cel dialogu międzyreligijnego jako formy komunikacji i spotkania, które winno prowadzić każdą ze stron do odkrywania prawdy o zbawieniu. Pytał o konieczną wewnętrzną postawę rozmówców, która sprzyjałaby przezwyciężaniu wzajemnej obcości i wypracowywaniu wspólnej wszystkim religiom płaszczyzny. Jak się jednak ze sobą spotkać, skoro systemy religijne są nieprzekładalne? Jak wspólnie dochodzić do prawdy i zbawienia, skoro, zdaniem liberalnych pluralistów, każdy ma swoją prawdę i swoje zbawienie?

Po południu wygłoszono dwa wykłady, które podejmowały zagadnienia sposobu odnajdywania się chrześcijańskiej teologii we współczesnym pluralizmie religijnym. Ks. prof. dr hab. Jan Perszon (Toruń) omówił nauczanie Kościoła na temat jedyności i powszechności zbawczej Jezusa Chrystusa. Wskazał na teologicznofundamentalne argumenty uzasadniające wiarygodność i niepowtarzalność objawienia chrześcijańskiego oraz na transcendentną świadomość Jezusa i uniwersalny charakter Jego miłości do wszystkich ludzi jako podstawy, wyjątkowych na tle innych religii, roszczeń chrześcijaństwa.

O. prof. dr hab. Jan Kulisz (Warszawa) zaproponował zmianę tematu swojego wystąpienia. Zamiast zagadnienia Kościoła w kontekście zbawienia w religiach pozachrześcijańskich zajął się odpowiedzią na pytanie: zmierzch chrześcijaństwa? W przekonaniu Autora głównym znakiem czasu dla teologii europejskiej jest nie tyle globalny charakter pluralizmu religijnego, ile raczej świadomość współczesnego człowieka ukształtowana przez indyferentyzm, agnostycyzm i ateizm. Z niej wyrasta pozbawiona nadziei myśl o historii (a więc także o ludzkim życiu), która ma, co prawda, swój bieg, ale nie ma już sensu. Autor z przekonaniem zaproponował ciekawą wizję swego rodzaju mesjanizmu europejskiego. Europa, jego zdaniem, chociaż obecnie w głębokim kryzysie, jawi się w niej jako jedyna przestrzeń kulturowa zdolna w przyszłości zaoferować ludziom dziedzictwo żywych wciąż chrześcijańskich wartości uniwersalnych.

Tradycyjne „nocne fundamentalistów rozmowy” to doskonały sposób na nieformalne spotkania i kontynuowanie ciekawych dyskusji w mniejszym gronie. Stwarzają też dobrą okazję do poznania nowych członków Stowarzyszenia Teologów Fundamentalnych, którzy przybywają przecież z różnych ośrodków teologicznych Polski.

W drugim dniu obrad przewidziano wykład ks. prof. dr. hab. Mariana Ruseckiego (Lublin), który kategorię objawienia uczynił główną płaszczyzną zbliżenia między religiami. Przesadne do tej pory akcentowanie wyłącznie zbawczego wymiaru religii przesłoniło ich objawieniowy charakter, który, zdaniem Autora, stanowi główne kryterium pomocne w ocenianiu ich prawdziwości. Postulował zatem odrzucenie funkcjonującej do dziś koncepcji tzw. religii naturalnych czy objawienia naturalnego, ponieważ mają one charakter niezabawczy, jako zamknięte w immanencji świata i człowieka. Wskazał jednocześnie na trudności w rozpoznawaniu i adekwatnym odczytywaniu objawienia, które w Jezusie Chrystusie rozciąga się od początku do końca świata.

Na zakończenie zjazdu zaproponowano dłuższy niż zwykle czas na dyskusję finałową. Jej moderatorem był ks. prof. dr hab. Henryk Seweryniak (Warszawa), który wygłosił obszernie wprowadzenie na temat: teologia religii, a teologia fundamentalna. Zarysował w nim najpierw historyczny szkic relacji teologii do nauk o religii, potem przedstawił metodologię teologii religii, aby w końcowej części ukazać ją w relacji do teologii fundamentalnej.

Chociaż Stowarzyszenie Teologów Fundamentalnych w Polsce działa dopiero od roku, to jednak w tym krótkim przecież czasie udało się zrealizować dwie z wcześniej planowanych inicjatyw. Doszedł do skutku projekt wydawania własnego specjalistycznego periodyku naukowego, który publikowałby opracowania monograficzne, rozprawy i recenzje z zakresu fundamentalistyki. Z radością i satysfakcją zarazem przyjęto pierwszy tom, który otwiera nową serię: „Biblioteka Teologii Fundamentalnej”. Publikacja zatytułowana *Jana Pawła II inspiracje chrystologiczne* jest hołdem złożonym Papieżowi przez rodzime środowisko teologów fundamentalnych i równocześnie owocem ubiegłorocznego sympozjum w Kielcach. Należy mieć nadzieję, że w przyszłym roku zainicjowana seria wzbogaci się o kolejny tom, który będzie zawierać m.in. materiały z tegorocznego zjazdu.

Drugi ze zrealizowanych projektów stanowi narzędzie lepszego udostępniania wszystkim zainteresowanym aktualności i obszarów działalności naukowej teologów fundamentalnych. Otwarto bowiem stronę internetową Stowarzyszenia (<http://www.stfwp.lublin.kul.pl>), która ciągle uzupełniana, zawiera informacje o ośrodkach teologicznych, o członkach zwyczajnych i honorowych, publikacjach, bibliografiach i projektach badawczych z zakresu teologii fundamentalnej.

Ustalono, że tym razem, wyjątkowo w kwietniu, gospodarzem przyszłorocznego zjazdu będzie Katolicki Uniwersytet Lubelski, gdzie polskie środowisko teologów uczci jubileusz pracy naukowej ks. prof. dr. hab. Mariana Ruseckiego, wybitnego i zasłużonego fundamentalisty oraz pierwszego Przewodniczącego Stowarzyszenia Teologów Fundamentalnych w Polsce.

Elżbieta Dołganiszewska